

КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СУЧАСНОГО УЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

Тітова Олена Романівна,

Концертмейстер
Житомирський державний університет
ім. Івана Франка
м. Житомир, Україна

Стецюк Євген Дмитрович,

Викладач
Житомирський державний університет
ім. Івана Франка
м. Житомир, Україна

Вступ. Музично-педагогічна діяльність учителя музики є багатокomпонентною за своїм змістом і включає такі види діяльності, як музикознавчу, просвітницьку, музично-виконавську, вокально-хорову, педагогічну, творчу й дослідницьку. Особливе місце в професійній педагогічній діяльності вчителя музики належить музичному виконавству.

Емоційно-насичене, художнє, професійно-технічне виконання музичного матеріалу на заняттях з учнями здійснює потужний активуючий вплив на процес їх музично-естетичного розвитку, розширює слухацький досвід учнів, долучає до сприйняття «живого виконання».

Учитель музики виступає на уроці в ролі акомпаніатора в його двох основних функціях – він акомпанує співу дітей і сам співає під власний акомпанемент. При цьому необхідно дотримуватися усіх тих вимог, які пред'являються до акомпанементу в концертмейстерському класі.

Мета роботи – дослідити основні складові концертмейстерської компетентності сучасного учителя музики.

Матеріали та методи. У ході дослідження нами були опрацьовані праці вітчизняних музичних педагогів, статті у фахових наукових виданнях, інформаційні бази мереж Інтернет. Методологія дослідження складала пошуковий, описовий та аналітичний методи.

Результати та обговорення. Музично-виконавська діяльність учителя музики включає в себе наступні різновиди: сольний спів під власний акомпанемент, спів в ансамблі з учнями, гра на інструменті, у тому числі й на елементарних музичних інструментах, диригування, пластичне інтонування. Особливістю музично-виконавської діяльності вчителя музики є, головним чином, її педагогічна спрямованість, що припускає: орієнтацію на учнівську аудиторію; прагнення захопити учнів музикою на основі власного музикування; залучення їх до спільної виконавської діяльності; пробудження їх творчих здібностей, уяви, асоціативного мислення [2, с. 81]. Однак здійснити все це можливо, сформувавши високий рівень концертмейстерської компетентності.

Для того, щоб розкрити концертмейстерську компетентність учителя музики, необхідно проаналізувати специфіку концертмейстерської діяльності.

Концертмейстерську діяльність, безпосередньо пов'язану з виконавством, можна уявити в трьох аспектах:

- як діяльність музиканта-піаніста, що постійно виступає на концертній естраді партнером солістів;
- як діяльність піаніста, що розучує партії зі співаками в театрі;
- навчально-професійну діяльність, яка здійснюється в межах спеціальної підготовки співаків-початківців [1, с. 12].

Таким чином, особливістю концертмейстерської діяльності є її багатомірність, що визначає необхідність вирішення різноманітних творчих завдань, пов'язаних з музичним виконавством. Однак, найбільш важливого значення вона набуває у музично-педагогічних професіях і серед них – у професії вчителя музики, оскільки в силу своєї специфіки відбиває основні розділи професійної діяльності педагога-музиканта (виконання пісні під власний акомпанемент, читання з аркуша, підбір на слух і т.д.).

Оскільки концертмейстерська компетентність учителя музики є складовою частиною його загальної професійно-педагогічної компетентності, необхідно конкретизувати зміст деяких її складових.

Так, музично-естетичні знання вчителя як показник інформаційного

компоненту являє собою систему всіх видів, форм знань у сфері музичного мистецтва: музично-слухові уявлення, поняття, судження, погляди, теорії. Всі вони є інформаційним відбиттям у свідомості вчителя об'єктивних явищ, властивостей і мають моральну й педагогічну спрямованість [3, с. 100].

Необхідність музично-естетичних знань обумовлена творчим характером концертмейстерської діяльності вчителя музики, що припускає не тільки відтворення на інструменті нотного тексту з усіма динамічними, темповими, фразовими й іншими особливостями, але й створення власної виконавської інтерпретації на основі збагнення авторського задуму, ідеї, художнього образу й змісту твору. Знання вчителем специфічних законів художньої творчості й конкретних закономірностей музичного мистецтва, впливаючи на музичне мислення, уяву, естетичну й моральну сторони його світогляду, дозволяє критично осмислювати власний досвід і творчо реалізувати свій потенціал [3, с. 100].

Успішність концертмейстерської діяльності вчителя музики перебуває в тісному взаємозв'язку й залежності від глибини й системності музично-теоретичних знань, які включають у себе знання історії й теорії музики, сольфеджіо, гармонії, поліфонії, аналізу музичних форм. Засвоєння таких понять, як стиль, жанр, форма, виконавська інтерпретація, осмислення гармонійної мови музичного твору, властивої йому логіки, закономірностей образного змісту у всьому комплексі виразних засобів, є тим теоретичним фундаментом, на основі якого стає можливим оволодіння основами концертмейстерської майстерності, формування професійних концертмейстерських знань й умінь [5, с. 454].

Своєю чергою, операційний компонент концертмейстерської компетентності припускає наявність комплексу відповідних концертмейстерських умінь: уміння координувати своїх виконавські дії із солістом (вокалістом), умінням читати з аркушу нотний текст, уміння редагувати нотний текст, транспонувати музичний матеріал, підбирати на слух, виконувати шкільну пісню під власний акомпанемент [1, с. 28].

Основою концертмейстерської майстерності є вміння акомпанувати солістові-партнерові. Уміння це вимірюється не тільки синхронністю партії фортепіано й партії соліста, а й вивіреним балансом співвідношення звучання обох партій або ж легкістю подолання піаністичних труднощів. Основне завдання концертмейстера – створення цілісного художнього образу твору, «вражаючої звукової картини – образу, що народжується в спільному творчому акті партнерів. У руках акомпаніатора зосереджена більша частина «музичного простору»: гармонія, метрична структура, багатство тембрового колориту, словом, усе те, що сольна партія (за будь-якого рівня майстерності виконавця) сама дати не спроможна [4, с. 39].

Уміння координувати свої виконавські дії із солістом (вокалістом) вимагає від концертмейстера підвищеної уваги до особливостей вокального інтонування, знання сольної партії, бачення всього твору – його форми, партитури. Важливим компонентом концертмейстерської майстерності є також уміння «вгадувати» наміри соліста, музично в ансамблі виконувати динамічні й агогічні відтінки, упевнено тримати партнера в заданому темпі, створюючи для нього живу ритмічну пульсацію [4, с. 39].

Формування вміння вокального виконання пісні під власний акомпанемент є важливим елементом концертмейстерської підготовки педагога-музиканта, оскільки цей вид виконавства найбільш яскраво відбиває специфіку роботи вчителя музики. Уміння поєднувати вокальні й акомпаніаторські функції в процесі виконання пісні, здійснювати слуховий контроль за правильним співвідношенням звучання свого голосу й акомпанементу (не заглушити спів партією супроводу, зберігаючи художній рівень останнього), уміння розподіляти увагу між виконанням музичного твору й спілкуванням з аудиторією за допомогою виразної міміки, що підсилює емоційне сприйняття музики, є запорукою того, що в шкільній аудиторії подібне виконання справить яскраве враження, стане зразком, до досягнення якого будуть прагнути діти [5, с. 456].

Стосовно концертмейстерської творчості, то досить важливою є наявність

у вчителя музики виконавських і піаністичних здібностей, які відбивають специфіку даної діяльності. Виконавські здібності проявляються в сильному потязі до концертних виступів, здатності музиканта розкривати на естраді кращі риси своєї художньої натури, уміння захопити аудиторію й донести до неї не тільки композиторський задум, але й своє бачення музичного образу. Вони є частиною музично-психологічного компоненту концертмейстерської компетентності. Своєю чергою, піаністичні здібності – це поняття, яке включає в себе високий рівень майстерності фортепіанного мистецтва, що визначається обдарованістю музиканта й проявляється в його умінні передавати ідейний зміст твору через фортепіанне виконання [1, с. 30].

Висновки. Концертмейстерська компетентність – це інтегрована здібність особистості педагога-музиканта, яка забезпечує готовність й успішність здійснення ним акомпаніаторсько-виконавської діяльності в загальноосвітній школі на високому якісному рівні. Концертмейстерська компетентність базується на емоційно-ціннісному ставленні педагога-музиканта до своєї діяльності; на системі культурологічних, музично-естетичних, музично-психологічних, музично-теоретичних, музично-виконавських знаннях. Крім того вона припускає наявність системи узагальнених музичних і професійно значимих концертмейстерських виконавських умінь, артистизму, інтуїції, розвиненого музичного мислення, морально-вольових якостей.

Безумовно, всі вищезгадані якості вчителя музики мають професійну значимість. Реалізуючись у певних ситуаціях, у його поведінці, вони виступають як змістовні характеристики самосвідомості, спрямованості особистості педагога, і за умови розвитку й закріплення як потреби – вони стають невід'ємними рисами його характеру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ашихміна Н. В. Концертмейстерський клас: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти. Одеса : Університет Ушинського, 2019. 206 с.

2. Гавриленко Л. М. Музично-виконавська діяльність учителя музики. *Українське музикознавство*. 2017. Вип. 13. С. 80-89.
3. Дем'янчук О. Д. Музично-естетичні знання у структурі професійної компетентності вчителя музики. *Український педагогічний журнал*. 2015. № 4. С.99-102
4. Доронюк В. Д., Сливоцький М. Ю. Основи вокально-педагогічної творчості вчителя музики: навчальний посібник. Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦТГ, 2007. 306 с.
5. Сергієнко С. М. Концертмейстерська компетентність майбутніх учителів музичного мистецтва. *Young Scientist*. 2018. №12 (64). С.453-456